

institute/learning-and-development/courses-by-programme/research-integrity-ethics-and-sustainability/

8. Imperial College London. *Research Integrity, Ethics and Sustainability*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imperial.ac.uk/admin-services/early-career-researcher-institute/learning-and-development/courses-by-programme/research-integrity-ethics-and-sustainability/>

9. U.S. Department of Health and Human Services, Office of Research Integrity. Introduction to the Responsible Conduct of Research / Nicholas H. Steneck – Revised ed., August 2007. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ori.hhs.gov/sites/default/files/rcrintro.pdf>

10. University of Oxford. *Research integrity online training*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://researchsupport.admin.ox.ac.uk/article/research-integrity-online-training>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-546-7-39>

БЕЗПЕЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ТРЕТЬОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сокульський І. М.

*кандидат ветеринарних наук, доцент,
доцент кафедри внутрішньої патології та морфології,
Поліський національний університет
м. Житомир, Україна*

Кот Т. Ф.

*доктор ветеринарних наук, професор,
професор кафедри внутрішньої патології та морфології,
Поліський національний університет
м. Житомир, Україна*

Освіта є ключовим чинником розвитку сучасного суспільства, забезпечуючи формування людського потенціалу, науково-технологічний та економічний прогрес держави [1, 2]. Вона сприяє соціальній згуртованості, інноваційному розвитку та інтеграції країни в глобальний освітній і науковий простір [3, 4]. Особливе місце посідає аспірантура як третя ланка освіти, що забезпечує відтворення науково-педагогічних кадрів і формує нове покоління дослідників [5].

Сучасний етап розвитку освіти в Україні позначений безпрецедентними викликами. Глобальна пандемія COVID-19, а згодом і запровадження воєнного стану спричинили глибоку дестабілізацію освітньої сфери [6, 7]. Війна охопила всі рівні освіти та зумовила необхідність оперативного пошуку нових організаційних рішень. В цих умовах освіта набуває особливої ваги як стратегічний інструмент збереження інтелектуального потенціалу та зміцнення національної безпеки [8].

В умовах воєнного стану одним із пріоритетів системи вищої освіти стало створення безпечного освітнього середовища, яке охоплює організаційні, інфраструктурні, психологічні та інформаційні аспекти. Забезпечення фізичної безпеки учасників освітнього процесу, наявність укриттів, відпрацьовані алгоритми евакуації, оперативне реагування на повітряні тривоги та підтримка психологічного добробуту стали невід'ємними складовими навчання [9]. Міністерство освіти і науки України наголошує, що під час воєнного стану пріоритетом є захист життя і здоров'я учасників освітнього процесу та створення безпечних умов навчання [10].

Досвід міжнародних організацій (ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, INEE, GCPEA, UNHCR, PRIO та ін.) свідчить про необхідність комплексного підходу до організації освіти в умовах збройних конфліктів, який поєднує інфраструктурні рішення, педагогічну гнучкість і психологічну підтримку [11, 12]. Ці рекомендації адаптуються до українських реалій з урахуванням специфіки агресії, спрямованої не лише проти державності, а й проти культурно-освітнього простору. Стратегічні документи, зокрема «Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки», орієнтують систему вищої освіти на модернізацію, цифровізацію та інтеграцію до європейського освітнього простору [13]. Ці пріоритети залишаються актуальними і в умовах війни, адже поєднання якісного освітнього процесу та безпечного середовища забезпечує безперервність підготовки здобувачів третього рівня, підтримує наукову діяльність і зберігає інтелектуальний потенціал держави.

Метою дослідження було окреслити основні напрями та підходи до забезпечення безпечного освітнього середовища для здобувачів третього рівня освіти в сучасних умовах воєнного стану.

Проблема безпеки освіти набула стратегічного значення, що відзначалося, зокрема, під час Всеукраїнського форуму «Україна 30. Освіта і наука». Науковці та управлінці дійшли спільного висновку, що здатність української освіти вистояти перед викликами можлива лише за умови модернізації та дотримання стратегічних орієнтирів розвитку, визначених державними програмами та концепціями у сфері освіти [13, 6].

Дослідження показують, що в умовах війни базове право людини на освіту опиняється під загрозою, а об'єктом військової агресії стають як учасники освітнього процесу, так і матеріальна освітня інфраструктура [5].

Особливої актуальності питання безпечного освітнього середовища набуває на рівні третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. Аспіранти – це майбутні наукові кадри, які продовжують дослідження та навчання навіть у складних воєнних умовах. Організація їх освітнього процесу потребує врахування специфіки наукової роботи, забезпечення доступу до ресурсів та створення психологічно безпечного середовища для наукової діяльності.

У Поліському національному університеті в освітній програмі «Ветеринарна медицина» для здобувачів ступеня доктора філософії реалізовано низку практичних заходів, спрямованих на створення безпечного середовища в умовах воєнного стану. Зокрема, облаштовано та позначено укриття у навчальних корпусах, забезпечено доступ до них під час повітряних тривог, встановлено інформаційні вказівники. Відпрацьовано алгоритми евакуації, регулярно проводяться інструктажі щодо дій у разі надзвичайних ситуацій, а також інформаційно-роз'яснювальні заходи щодо правил поведінки в укриттях, дій під час сигналів тривоги та при виявленні небезпечних предметів.

З метою оцінки ефективності впроваджених заходів безпеки було проведено анонімне анкетування аспірантів освітньо-наукової програми за спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина». Результати опитування свідчать про високий рівень обізнаності здобувачів щодо розташування укриттів, дій під час повітряних тривог та правил безпечної поведінки. Більшість респондентів позитивно оцінили організацію комунікації з адміністрацією університету та зручність поєднання онлайн і офлайн форм навчання. У останньому пункті анкети, де аспіранти мали можливість висловити пропозиції щодо удосконалення заходів безпеки, практично всі зазначили, що існуючі заходи є достатніми та відповідають їхнім потребам. Рівень безпеки під час перебування в університеті оцінено як задовільний, додаткових змін наразі не потребує. Така оцінка відображає високий рівень обізнаності здобувачів щодо правил безпечної поведінки та готовності діяти в надзвичайних ситуаціях, а також підтверджує ефективність вже впроваджених організаційних та інфраструктурних заходів. Разом з тим, університет продовжує моніторинг безпечного освітнього середовища та розглядає можливості його подальшого вдосконалення, зокрема, через оптимізацію укриттів, вдосконалення цифрових каналів комунікації та проведення додаткових інструктажів. Високий рівень безпеки сприяє створенню комфортних умов навчання, зниженню психологічного стресу та підвищенню ефективності освітньо-наукового процесу.

Отримані дані підтверджують актуальність комплексного підходу до формування безпечного освітнього середовища, який поєднує організаційні, інфраструктурні, психологічні та інформаційні заходи.

Подібні підходи підтримуються сучасними науковцями, що підкреслюють значення узгодженості дій адміністрації, викладачів та здобувачів освіти для забезпечення ефективної системи безпеки в закладах вищої освіти [8, 11]. Практичний досвід Поліського національного університету демонструє можливість реалізації цих принципів навіть за умов воєнного стану, забезпечуючи безперервність навчального процесу та високий рівень підготовки здобувачів третього рівня освіти [12]. У перспективі планується розширення можливостей для безперервного навчання під час надзвичайних ситуацій, зокрема, за рахунок використання альтернативних джерел живлення, резервних каналів зв'язку та вдосконалення цифрової інфраструктури.

Таким чином, формування безпечного освітнього середовища є одним із ключових пріоритетів у підготовці аспірантів. Ефективність цього процесу визначається поєднанням нормативних вимог, організаційних рішень, готовності учасників освітнього процесу діяти в екстремальних умовах та здатності закладів освіти гнучко адаптуватися до безпекових викликів.

Література:

1. Пархоменко-Куцевіл О. Проблеми забезпечення національної безпеки в умовах воєнного часу. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Екологія. Публічне управління та адміністрування»*. 2023. Вип. 3. С. 143–150. DOI <https://doi.org/10.32782/2786-5681-2023-3.19>
2. Роль освіти в сучасному світі: дослідження трансформації професії педагога / В. Л. Ходунова, А. В. Олексієнко, О. М. Назарчук, Т. М. Калініченко. *Академічні візії*. 2023. Вип. 18. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7832265>
3. Зінченко Д. А. Роль служби освітньої безпеки національної поліції України у формуванні безпечного освітнього середовища в умовах воєнного стану. *Безпечне освітнє середовище: нові виклики та сучасні рішення в умовах воєнного і повоєнного часу* : збірник наукових статей, тез доповідей та інших матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 07 березня 2025 року, м. Тернопіль : Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти, ФОП Осадца Ю. В., 2025. С. 47–52.
4. Биков В., Спірін О., Пінчук О. Сучасні завдання цифрової трансформації освіти. *Вісник кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття»*. 2020. № 1. С. 27–36. DOI: [https://doi.org/10.35387/ucj.1\(1\).2020.27-36](https://doi.org/10.35387/ucj.1(1).2020.27-36)
5. Євсєєва Г. П., Нажа П. М., Федіна В. М. Цифровізація та інформаційні технології – запорука успішного освітнього процесу в придніпровській державній академії будівництва та архітектури в умовах воєнного стану: здобутки і перспективи. *Освіта в умовах війни: реалії, виклики та шляхи подолання* : матеріали II Форуму академічної

спільноти, 20–24 червня 2022 року, м. Дніпро : Державний вищий навчальний заклад «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»). Дніпро: ДВНЗ «ПДАБА», 2022. С. 10–14.

6. 31 травня – 2 червня триватиме Всеукраїнський форум "Україна 30. Освіта та наука" [Електронний ресурс]. URL: <https://mon.gov.ua/events/31-travnya-2-chervnya-trivatiime-vseukrainskiy-forum-ukraina-30-osvita-ta-nauka>

7. Пінчук О., Прокопенко А. Освітні втрати та розриви у вищій військовій освіті: причини та шляхи подолання. *Наукова молодь-2023* : збірник матеріалів XI Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених, 21 листопада 2023 р. Київ. К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2023. С. 138–141.

8. Бошицький Ю. Л., Перелигіна Р. В. Аспірантура київського університету права НАН України в умовах війни: неперервність наукового пошуку. *Часопис Київського університету права*. 2023. № 2. С. 13–15.

9. Здобутки і виклики експерименту з присудження наукового ступеня доктора філософії : аналітичний звіт / Ю. Бреус, Л. Колісник, В. Меньяло, Є. Ніколаєв. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2021. 84 с.

10. Про схвалення Концепції безпеки закладів освіти Розпорядження Кабінету Міністрів України; Концепція від 07.04.2023 № 301-р [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/301-2023-%D1%80#n10>.

11. Безкровний Ю.А. Забезпечення права на освіту в умовах воєнного стану як основа освітньої діяльності. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2024. Вип. 82.: Час. 2. С. 103–107. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.82.2.15>

12. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

13. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки [Електронний ресурс]. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/strategiya-rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-na-2022-2032-roki>